

„Zastupljenost slavonskoga dijalekta u visokoškolskoj nastavi hrvatskoga jezika i književnosti“ autorica podsjeća kako je „proučavanje slavonskoga dijalekta i njegovih poddijalekata: posavskoga, podravskoga i baranjskoga jednom od najvažnijih djelatnosti Katedre za hrvatsku jezičnu povijest i hrvatsku dijalektologiju Odsjeka za hrvatski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku“. Upoznavši čitatelje već u sažetku s ovom značajnom činjenicom autorica daje detaljan pregled svih čimbenika koji se odnose na naslovnu temu. Ona ukazuje i na važnost zavičajnoga idioma u nastavi hrvatskoga jezika.

Sonja Periškić Pejak iz Bačkog Monoštora piše o ulozi KUD-a Hrvata „Bodrog“ u očuvanju i promidžbi kulture Hrvata Šokaca u Monošturu. U svome radu ona nastoji utvrditi na koji način se prikazuje njihova tradicijska baština te kako ju čuvaju od zaborava. Važan segment kojim se rad bavi je, osim čuvanja od zaborava, i revitalizacija tradicijske baštine, što je u suvremenom dobu imperativ.

Ovakav zbornik prigoda je i mjesto za objavljivanje rezultata pojedinih istraživača čije je područje interesa npr. mjesni govor. U radu dr. sc. Ljiljanje Kolenić s Filozofskoga fakulteta u Osijeku čitamo o santovačkoj frazeologiji. Santovo je mjesto u Mađarskoj uz Dunav, blizu hrvatske i srpske granice, kako se navodi u sažetku rada. Ono što autorica iznosi kao činjenicu od koje kreće jest da je dijalekt kojim se govori u Santovu slavonski dijalekt (šokački). Autorica najprije navodi rječnike mjesnih govora koje su objavili Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata te Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj kao vrijedne prilo-

ge proučavanju mjesnih govora Hrvata izvan domovine. Riječ je o knjizi Marije Šeremešić *Bile riči – rječnik govora Monoštora, Zaboravljeni rječnik – govor golubinačkoga kraja* autora Ilije Žarkovića, te na koncu i *Rječnik govora santovačkih Hrvata* Živka Mandića. Autorica smatra kako ovi rječnici sadrže vrijedne leksikografske i leksikološke podatke, kao i to da preko riječi mjesnih govora doznajemo o načinu života, kulturnom identitetu itd.

Rad Marije Šeremešić također govori o radu jedne udruge, Udruženja građana „Urbani Šokci“ koje djeluje u Somboru. Zbornik je i objavljen u nakladi ove udruge. Autorica daje vrijedno svjedočanstvo i bilješku o desetogodišnjem aktivnom radu udruge, čija je predsjednica.

Zbornik *O Šokcima je rič* doista je opravdao svoj naziv. Iz mnogo različitih kutova promotreni su život i običaji Šokaca koji žive u Hrvatskoj, Srbiji i Mađarskoj. Kako je istaknuto u uvodniku dr. sc. Vladana Čuture, ovaj zbornik mogućnost je i za „popunjavanje praznina“ te za veću zastupljenost problema manjina u znanstvenim i kulturnim praksama.

Klara Dulčić Ševčić

Stjepan Beretić, Gábor Drobina, Josip Pekanović, *Spomenica župe Presvetog Trojstva u Somboru*, Rimokatolička župa Presveto Trojstvo – Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Sombor – Subotica, 2019., 251 str.

Vrlo aktivan nakladnički odjel Katoličkog društva „Ivan Antunović“ iz Subotice i rimokatolička župa Presvetog Trojstva u Somboru objavili su 2019. godine historiografsku spomenicu koju

potpisuju trojica autora: profilirani spisatelj i strastveni zaljubljenik u zavičajnu te sakralnu povijest, baštinu i kulturu – katedralni župnik u Subotici, mons. Stjepan Beretić, te svećenici župe Presvetog Trojstva vlč. Gábor Drobina, kapelan, i preč. Josip Pekač, župnik. U njoj su obuhvaćene brojne crtice i priloge o povijesti, materijalnoj baštini, umjetnosti, ali i suvremenom životu župe Presvetog Trojstva u Somboru. Također, središnja tema je obogaćena prilozima o katoličkoj prosvjeti te vjerskim objektima u gradu Somboru te njegovoj neposrednoj okolici. Spomenica je izdana na dva jezika: hrvatskom i mađarskom.

Cilj objavljivanja ove spomenice sadržan je u ideji sistematičnog i sveobuhvatnog historiografskog bilježenja katoličkog života u Somboru, što je prvenstveno postignuto objedinjavanjem članaka prvog autora, mons. Stjepana Beretića, objavljivanima u razdoblju od 2007. do 2012. godine u *Zvoniku*, mjesječniku Subotičke biskupije. Oni su sažeti u prvi dio spomenice, kronološkim redoslijedom prikazujući povijest i razvoj Sombora, katoličke zajednice, ali i zaslužne povijesne ličnosti.

U prvom i drugom poglavlju predstavljen je povijesni razvoj naselja koje će izrasti u današnji grad Sombor, a tematika nije isključivo vezana za župu Presvetog Trojstva, nego sveobuhvatno čitatelja uvodi u prostor, povijesne i društvene prilike, pa i geografska obilježja Sombora te njegove okolice. U prvom poglavlju mons. Beretić donosi presjek važnih povijesnih podataka o naseljenosti ovog kraja Bačke, koji za cilj imaju istaknuti važnost i specifičnost ovog podneblja u povijesnom, kršćanskom i političkom kontekstu. Njegov osobito privlačan stil pisanja uspješno vodi čitatelja u kora-

ćanju kroz povijest, začinjujući pregled s brojnim uspomenu, anegdota i svjedočanstvima, čime uspijeva baciti drugačije svjetlo na određene povijesne događaje o kojima se najčešće piše i bilježi iz perspektive 'odozgo' – na temelju čistih povijesnih datosti, za razliku od perspektive 'odozdo' – na temelju svjedočanstava i sjećanja. Time ovi zapisi postaju puno više od službenih izvješća ili suhoparnih podataka i statistika. Drugi dio, kojeg potpisuje Gábor Drobina, predstavlja čitatelju svojevrsnu kulturološku dekoraciju i nadopunu prvog poglavlja, detaljnijim govorom o sakralno-umjetničkoj i obrazovnoj baštini grada Sombora. Treći dio progovara o suvremenoj perspektivi djelovanja župe Presvetog Trojstva, u autorstvu trećeg kontributora ove spomenice, župnika Josipa Pekača.

Jezično i stilski vrlo jednostavna, pruža svakom čitatelju mogućnost za razumijevanje zapisanog. Izrazito jednostavan dizajn i nezahtjevno grafičko oblikovanje te izvedba istog, čini ovu publikaciju lako čitljivom i vizualno nenametljivom.

Iako je ova spomenica vrijedna prekretnica u bilježenju povijesti katoličke baštine u gradu Somboru, ona nadilazi puku historiografsku dimenziju, progovarajući o brojnim uspomenama i svjedočanstvima koja se ne mogu pronaći zapisanima u arhivima ili knjižnicama. Štoviše, upravo je ova spomenica ovjekovječila brojne nepoznanice iz prošlosti grada Sombora, stoga može poslužiti kao predložak za buduća monografska izdanja i popularizaciju bilježenja povijesti katoličke povijesti u Vojvodini.

Luka Poljak

Milovan Miković, *Motrišta, rasprave ogledi*, Matica hrvatska, Subotica, 2019., 207 str.

Svojim višedecenijskim angažmanom na različitim, a opet vrlo srodnim poljima (kao književnik, urednik, novinar, publicist...) Milovan Miković (1947. – 2021.) je ostavio značajan trag u kulturi vojvođanskih Hrvata. Dio njegove ostavštine čine i eseji, rasprave i ogledi. Nakon zbirki eseja – *Grad je reč* (1996.), *Život i smrt u gradu* (1999.), *Iznad žita nebo* (2003.), 2019. godine pred čitateljima se našla još jedna njegova knjiga sličnoga tipa – *Motrišta, rasprave, ogledi*. U knjizi je sabrano dvadesetak tekstova nastalih u nepuna minula dva desetljeća, u kojima Miković obrađuje različite teme iz književnosti i kulture vojvođanskih Hrvata.

Okosnicu knjige čine tekstovi koje su nastajali kao rezultat Mikovićevih dvaju angažmana u novom mileniju, kao urednika nakladničke djelatnosti Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvat-

ska riječ“ koja je pokrenuta 2005. i čiji je on bio urednik do polovine 2012. te kao glavnog urednika časopisa za književnost, umjetnost i znanost *Klasje naših ravni* kojega je uređivao od 2004. godine. Uz iščitavanje književne baštine i praćenje suvremene produkcije ovdašnjih Hrvata, s toliko puta naznačenom misijom ubaštinenja toga korpusa u matičnu hrvatsku književnost, Miković je smatrao i da se književnost, kako u jednom od ogleđa bilježi, treba promatrati kao nezaobilazani prilog „u razmatranju nacionalnog i kulturnog, a u stanovitoj mjeri i političkog identiteta“. Upravo ta preplitanja građa su za Mikovićeve tekstove, preciznije pitanja koja otvara i, s druge strane, odgovore koje nam nudi.

Knjigu otvara tekst „O značajkama suvremene hrvatske književnosti u prostoru Vojvodine“ u kojem se detaljno bavi spomenutom nakladničkom produkcijom NIU „Hrvatska riječ“, ciljevima njezina pokretanja, uređivačkom praksom te na koncu i rezultatima. Jedna od tema je i književna kritika („Hrvatska književnost iz Vojvodine u ozračju književno-kritičarske prakse i bibliografske neosviještenosti“). U ovom, jednom od najzapaženijih tekstova, dragocjen je popis autora koji su pisali književnu kritiku o hrvatskoj književnosti u Vojvodini, kao i popis časopisa gdje su je objavljivali. Kao sastavljač panorame *Roman u književnosti Hrvata u Vojvodini*, Miković u tekstu „Hrvatska književna panorama – danas“ radi usporedbe s drugim panoramama nastalima na prostoru Hrvatske i Mađarske, nanovo ističući jedinstvo hrvatske književnosti.

Tekst „Hrvatsko nakladništvo u Vojvodini i europska kulturna razno-